

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ISSN (print): 2786-5703

ISSN (online): 2786-5711

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ТА ІННОВАЦІЇ

№ 12, 2024

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Пуліна Тетяна Веніамінівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, професор кафедри менеджменту, директор бізнес-інкубатору Національного університету «Запорізька політехніка»

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Андрусів Ульяна Ярославівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теорії економіки та управління Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Андрющенко Ірина Євгенівна, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національного університету «Запорізька політехніка»

Антонюк Катерина Іванівна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Національного університету «Запорізька політехніка»

Буканов Григорій Миколайович, доцент, кандидат політичних наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету «Запорізька політехніка»

Васильєва Олена Олексіївна, кандидат фізико-математичних наук, доцент, декан факультету міжнародного туризму та управління персоналом Національного університету «Запорізька політехніка»

Гудзь Петро Васильович, доктор економічних наук, професор, директор Економіко-гуманітарного інституту Національного університету «Запорізька політехніка»

Слісєва Оксана Костянтинівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри статистики, обліку та економічної інформатики Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Зоря Олександра Павлівна, кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри облік і оподаткування Національного університету «Запорізька політехніка»

Карпенко Андрій Володимирович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та митної справи Національного університету «Запорізька політехніка»

Лазнева Ірина Олександрівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Національного університету «Запорізька політехніка»

Лищенко Олена Германівна, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Національного університету «Запорізька політехніка»

Матвейчук Людмила Олександрівна, доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Нечаєва Ірина Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Національного університету «Запорізька політехніка»

Панченко Ольга Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Національного університету «Запорізька політехніка»

Прушківська Емілія Василівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Національного університету «Запорізька політехніка»

Соколова Юлія Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та логістики Національного університету «Запорізька політехніка»

Тесленок Ірина Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту Національного університету «Запорізька політехніка»

Фатюха Наталія Георгіївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національного університету «Запорізька політехніка»

Шитікова Лариса Віталіївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Національного університету «Запорізька політехніка»

Шмиголь Надія Миколаївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту Національного університету «Запорізька політехніка»

Polcyn Jan, кафедра маркетингу, Сумський державний університет

Łuczka Władysław, Doctor of Economic Sciences, Professor, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Poznan, Poland

Pawliszczy Dariusz, PhD, Gromadka Commune Office, Poland

«Управління змінами та інновації» включено до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук (категорія «Б») на підставі Наказу МОН України від 7 квітня 2022 року № 320 (Додаток 2)

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування;
072 – Фінанси, банківська справа та страхування; 073 – Менеджмент;
292 – Міжнародні економічні відносини.

Друкується відповідно рішення Вченої ради
Національного університету «Запорізька політехніка»
(протокол від 17.12.2024 р. № 5)

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:
Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1761 від 23.05.2024 року

Ідентифікатор медіа: R30-04278

Збірник включений до міжнародних наукометричних баз даних
Index Copernicus та Google Scholar

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою
програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Електронна сторінка видання: www.cmi.politehnica.zp.ua

© Оформлення «Видавничий дім «Гельветика», 2024

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА

Shmygol Nadiia, Pulina Tatiana, Byrskiy Vitalii EVOLUTION OF THE CIRCULAR ECONOMY: EUROPE'S SUCCESSES AND LESSONS FOR UKRAINE.....	7
Артеменко А.В. ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ НЕЧІТКОЇ ЛОГІКИ У МОДЕЛЮВАННІ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР.....	14
Герасименко Т.В., Омеляненко Д.М., Кувавiна В.Є. ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У ТУРИСТИЧНУ СФЕРУ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	20
Кудінова А.О., Маслій О.А., Буряк А.А. ФОРМАЛІЗАЦІЯ РИЗИКІВ І ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНИЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	25
Левченко О.М., Довгенко Я.О., Яременко Л.І. СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ДИНАМІКИ, РИЗИКІВ І МОЖЛИВОСТЕЙ.....	32
Мігай Н.Б., Тарасюк В.В. АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	40
Онопрієнко Д.О. ПРАКТИЧНИЙ ПІДХІД ОЦІНЮВАННЯ ПОТРЕБИ В РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	46
Павленко О.М. ЕКОЛОГІЧНІ ВИМОГИ ЩОДО ЕКСПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	53
Павлюк Т.С., Полусмяк Ю.І., Зенкіна Р.Ю. ЛОГІСТИКА ІННОВАЦІЙ: ШВИДКА РЕАКЦІЯ НА МІНЛИВИЙ ПОПИТ.....	57

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Гнедіна К.В., Сорока А.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛІНГУ ДЛЯ СТАРТАП-КОМПАНІЙ.....	64
Гуменюк А.Ф., Цимбалюк Г.С. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ.....	72
Фесун І.Ю. ОБЛІК СПЕЦФОНДУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ: СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.....	77
Яцев Д.О., Паянок Т.М., Корнійчук В.О. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦІЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ.....	84

УДК 330.341

DOI <https://doi.org/10.32782/CMI/2024-12-6>**Мірай Н.Б.**кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова**Тарасюк В.В.**здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

У статті розглядаються ключові аспекти формування ефективної інноваційної політики, яка сприяє забезпеченню сталого розвитку країни. Аналізуються основні чинники, що визначають успішність інноваційної політики, зокрема, роль державних і приватних інституцій, науково-дослідницької діяльності, освітньої системи та інфраструктури для підтримки інновацій. Особливу увагу приділено механізмам взаємодії між урядом, бізнесом і науковими установами, а також аналізу міжнародного досвіду в сфері вибору напрямків інноваційного розвитку та особливостей формування інноваційної політики провідних країн. Стаття також пропонує практичні рекомендації для удосконалення інноваційної політики на національному рівні із врахуванням сучасного складного періоду функціонування української економіки, з метою підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку та забезпечення її економічного зростання у повоєнний період.

Ключові слова: інновації, інноваційна політика, інноваційний розвиток, інноваційний процес, повоєнне відновлення

Mihai Natalia, Tarasiuk Victoria

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

ASPECTS OF FORMING AN EFFECTIVE INNOVATION POLICY TO ENSURE THE COUNTRY'S DEVELOPMENT

The article is devoted to the study of the aspects of forming an effective innovation policy aimed at ensuring sustainable development of the country. In the context of globalization challenges and rapid technological change, countries must adapt their development strategies, focusing on innovation as the main driver of economic progress. The author analyzes the main components of innovation policy, including the role of government regulation, investment in science and technology, human capital development, and integration of the national innovation system into international economic processes. In particular, the article discusses the factors that determine the effectiveness of innovation policy: a combination of economic, social and cultural aspects, a favorable institutional environment, support for entrepreneurship and research, and optimization of management mechanisms at all levels of government. The study of the dynamics of innovation processes in the economy, the study of factors influencing innovation activity, the analysis of risks associated with the introduction of innovations, and the identification of prospects for innovation activity make it possible to identify the main problem areas of innovation activity and form groups of innovation risks. Particular attention is paid to the mechanisms of interaction between government, business and scientific institutions, as well as to the analysis of international experience in choosing areas of innovative development and the peculiarities of forming the innovation policy of leading countries. The author emphasizes the role of education and science as key factors determining the competitiveness of a nation on the world stage. In conclusion, the article emphasizes the need for a comprehensive approach to innovation policy that will ensure sustainable economic development and facilitate the country's integration into the global economy. The author also offers practical recommendations for improving the innovation policy at the national level, taking into account the current difficult period of functioning of the Ukrainian economy, in order to increase the country's competitiveness in the world market and ensure its economic growth in the post-war period.

Keywords: innovation, innovation policy, innovation development, innovation process, post-war recovery.

Постановка проблеми. Економічний розвиток країн тісно пов'язаний з науково-технічною діяльністю та інноваціями, застосування яких посилює конкурентні переваги підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках, формує інноваційний потенціал на перспективу.

Україна за роки незалежності втратила свій інноваційний потенціал, а інновації не стали ключовим фактором розвитку національної економіки з багатьох об'єктивних та суб'єктивних причин. Зокрема, через недостатню підтримку з боку держави, відсутність необхідних обсягів фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт і неспроможність бізнесу в переважаючій мірі самостійно розробляти та

впроваджувати інновації за власний кошт чи завдяки кредитним механізмам, невизначеність, турбулентність та високі ризики національної економіки. Особливий вплив на втрату інноваційного потенціалу України має війна, яка змінила бізнес-середовище та поставила бізнес перед цілою низкою викликів

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам інноваційного розвитку та його впливу на економічне зростання як на рівні країни, так і на рівні підприємств присвячено багато наукових праць вітчизняних та закордонних науковців. Зокрема, аспекти формування ефективної державної інноваційної політики досліджували Ф. Агійон, Р. Солоу, Б. Твісс, Й. Шумпетер, Б. Буркинський, В. Євтушенко, О. Свеженцев,

Б. Малицький, М. Крупка, Л. Федулова. Дослідженню та розробці інноваційних стратегій на макро- та мікро-економічних рівнях присвятили свої праці П. Друкер, Г. Менш, Р. Фостер, А. Гальчинський, А. Гречан, М. Денисенко, Т. Янковець та інші. Також, сьогодні значна кількість науковців зосередилась на пошуку шляхів підтримки та відновлення інноваційного потенціалу в умовах війни: І. Яцкевич [13] обґрунтовує зміст та напрями інноваційної політики у повоєнний період; І. Бабець та І. Миценко [3] пропонують напрями удосконалення сучасної інноваційної політики України на основі вивчення закордонного досвіду; Ю. Бажал [2] досліджує питання зміцнення вітчизняної інноваційної політики в умовах глобальних трансформацій.

Загалом, оцінюючи сучасний стан провадження інноваційної політики країни, в ретроспективі вітчизняні науковці виділяють такі тенденції: відсутність ефективних інституційних та фінансових механізмів підтримання інноваційних підприємств; технологічний розрив між Україною та міжнародною спільнотою; концентрація інноваційної діяльності на великих промислових підприємствах; диспропорції між інноваційною активністю підприємств та фактично виробленою інноваційною продукцією; зниження технологічної активності промислових підприємств; прогресуюча тенденція втрати промисловістю країни технічних і технологічних ресурсів для модернізації масового виробництва.

Таким чином, можемо констатувати, що проблематика формування інноваційної політики є актуальною та достатньо поширеною у науковому середовищі як України, так і міжнародному. Проте, залишаються недостатньо дослідженими напрями її формування в умовах війни та у період повоєнного відновлення.

Формування цілей статті (постановка завдання).

Метою статті є дослідження аспектів формування інноваційної політики в сучасних мовах функціонування української економіки та розробка пропозицій щодо напрямків її ефективної реалізації у повоєнний період.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження інновацій на мікро- та макrorівнях є провідним і пріоритетним напрямом економічної політики в усіх країнах світу, поряд із такими фундаментальними питаннями як цифровізація, якість освіти, охорона здоров'я, розвиток традиційних і нетрадиційних джерел енергії тощо. Для українських підприємств дана тенденція пов'язана не тільки з науково-технічним прогресом і загостренням конкурентної боротьби у багатьох галузях, а і з економіко-політичною та безпековою ситуацією в країні. Адже обраний курс України на інтеграцію до Європейського Союзу зумовив необхідність підвищення загального інноваційного рівня країни і, відповідно, стимулювання інноваційного розвитку українського бізнесу.

Ефективність інноваційної діяльності бізнес-суб'єктів залежить від низки факторів, таких як створення клімату, що заохочує пошук і впровадження новизни, орієнтація всієї інноваційної діяльності на потреби споживачів, визначення пріоритетності інновацій на основі цілей і завдань компанії, а також мінімізація часу, необхідного для розробки і впровадження інновацій. Важливу роль у реалізації інноваційного шляху відіграє обрана стратегія інноваційного розвитку.

Інноваційна політика – це частина загальної політики, яка визначає мету, умови та процес інноваційної

діяльності і встановлює порядок взаємодії науково-технічної, виробничої, економічної та маркетингової діяльності в процесі розробки та впровадження інновацій. Інноваційна політика забезпечує реалізацію стратегічних цілей і спрямована на підвищення конкурентоспроможності шляхом максимально ефективного використання інноваційного потенціалу, адаптації інновацій до вимог ринку та забезпечення безперервної системної інноваційної діяльності [1].

Реалізація будь-якої основної бізнес-стратегії повинна обов'язково включати інновації, хоча обсяг і напрямки інновацій можуть бути різними. Загалом, інноваційна політика кожної організації включатиме такі елементи:

- зосередження інноваційної діяльності на прогнозуванні змін попиту (інноваційне передбачення) з подальшою розробкою інноваційного продукту для задоволення запитів і прагнень споживачів;
- проінноваційне ставлення з боку організації, що розглядає інновації як можливість отримати конкурентну перевагу;
- створення спеціального структурного підрозділу з інноваційного планування, організації та реалізації інноваційних проектів, заохочення працівників до активної роботи у сфері інноваційного планування;
- систематична оцінка ефективності інноваційної діяльності.

Таким чином, у світлі окреслених стратегічних цілей інноваційна політика організації повинна визначати пріоритети пошуку інновацій та створювати механізм мотивації інноваційних процесів [4].

Дослідження динаміки інноваційних процесів в економіці, вивчення факторів, що впливають на інноваційну діяльність, аналіз ризиків, пов'язаних із впровадженням інновацій, та визначення перспектив інноваційної діяльності надає можливості виявити основні проблемні зони інноваційної діяльності та сформувати групи інноваційних ризиків. Це допоможе визначити інструменти управління для досягнення сталого інноваційного розвитку економіки.

Військові дії в Україні ще більше посилили негативні тенденції в цій сфері. Динаміка класифікації України за чотирма найпопулярнішими підходами до оцінки інноваційного потенціалу за 2015–2023 рр. показує, що наша країна посідає досить скромні місця, хоча в останні роки спостерігається помітна тенденція до покращення деяких позицій. Так, і в міжнародних рейтингах GII та GIKT у 2023 році Україна покращила свої показники (55 і 64 місця відповідно) порівняно з 2022 роком (57 і 66 місця відповідно) (рис. 1) [9].

Динаміка класифікації України за рівнем інноваційного потенціалу, показана в європейських розрахунках, свідчить про відсутність у країні активної політики підтримки та стимулювання інноваційних процесів. Наприклад, у світовому рейтингу інновацій (The Global Innovation Index) найбільш інноваційною країною вважається Швейцарія, за нею йдуть США, Швеція, Велика Британія та Нідерланди. У 2022 році Україна знизилася зі своїх позицій і посіла 57 місце (зі 132 країн) з 49 місця в 2021 році. У 2023 році Україна трохи покращила свої позиції та посіла 55 місце.

Нову ситуацію зростання національної економіки слід оцінювати на основі вимірювання реальної економіки, яка дозволить оцінити політику та тенденції

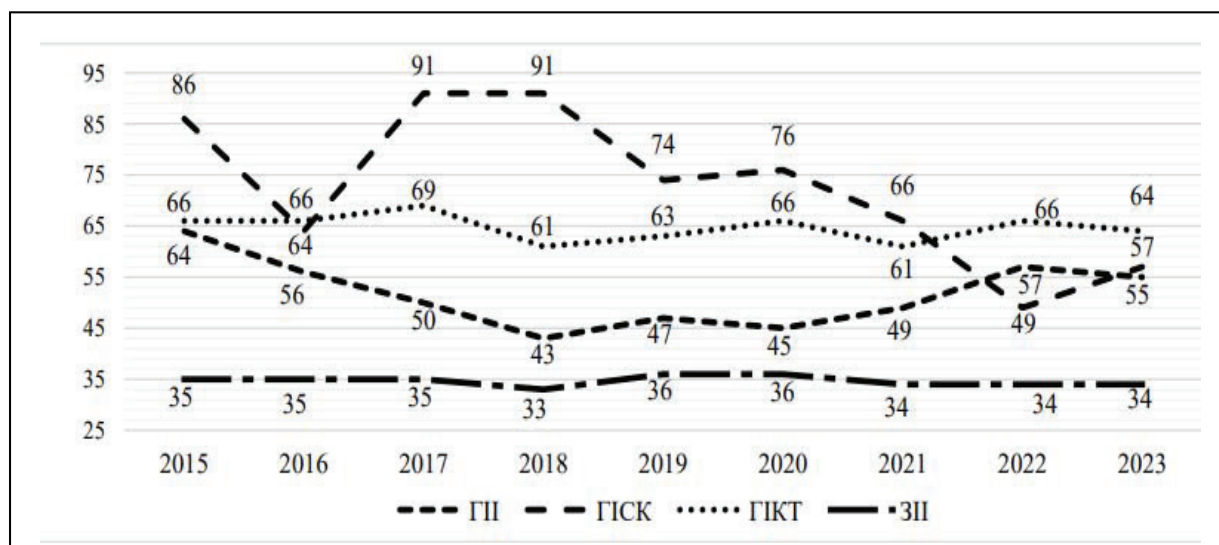

Рис. 1. Рейтинг України за індексами інноваційної спроможності

Джерело: [9]

в масштабах країни. Інновації в усіх аспектах людського життя сьогодні є необхідністю розвитку громади та бізнесу та той факт, що він рухається до сталого, інноваційного розвитку місцевої економіки. За період 2016–2023 рр. в таблиці 1. наведено показники інноваційної діяльності підприємств в Україні [6].

Різноманітність факторів і обставин, що впливають на бізнес-середовище, може призвести до зменшення кількості інноваційних підприємств. Так, проаналізувавши дані з таблиці, можна зробити висновок, про негативні показники інноваційної активності підприємств країни за в проміжку 2016–2023 році. Це твердження свідчить, про те що у 2023 році всього підприємств, що враховують в своїй діяльності інноваційні інструменти становить 1234, на відміну від 2016 року, де кількість підприємств становила 8173, що більше у 15% в порівнянні з аналізованим періодом.

Серед можливих причин – економічні труднощі, ринкова невизначеність, брак ресурсів для досліджень і розробок, а також відсутність державних стимулів і підтримки. Макроекономічні фактори, такі як зниження витрат бізнесу, можуть призвести до скорочення інвестицій в НДДКР. Невизначеність на ринку, зміни

в споживчому попиті або конкурентний тиск, брак ресурсів і стимулів, а також брак інноваторів також можуть вплинути на готовність фірм до інновацій.

Важливим заходом на шляху досягнення високого рівня управління інноваційними процесами є державна підтримка інноваційного напрямку діяльності бізнесу. Аналіз чинного законодавства щодо регулювання інноваційної діяльності вітчизняних підприємств підтверджує, що в Україні концептуально не визначено результати інвестування як об'єкт регулювання і не забезпечено на достатньому рівні методичної основи для конструктивного регулювання результатів інвестування. Фактично загальне та спеціальне інвестиційне законодавство регламентує умови і порядок: вкладення і залучення ресурсів; оподаткування суб'єктів інвестування і отримання ними податкових пільг; припинення інвестиційної діяльності. Відтак, існують значні прогалини в законодавстві, де прийняття менш важливих актів випереджує вихід більш важливих [11].

Для формування напрямків реалізації ефективної інноваційної політики на різних рівнях, Україні доцільно гармонізувати процеси і заходи пов'язані

Таблиця 1

Інноваційна активність підприємств України за сферами економічної діяльності у 2016–2023 рр.

Сфери економічної діяльності	Кількість підприємств од.		
	2016–2018	2018–2020	2020–2023
Промисловість	4060	1552	760
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами	2174	300	150
Транспорт, складське господарство, поштова діяльність	568	133	97
Інформація та телекомунікації	619	121	95
Фінансова та страхова діяльність	222	12	8
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження	262	67	49
Наукові дослідження та розробки	114	79	64
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури	154	19	11
Усього	8173	2281	1234

Джерело: сформовано за [6; 9]

з регулюванням інноваційної діяльності із стратегічними пріоритетами розвитку світової спільноти.

Найбільш успішними в реалізації стратегій економічного зростання, що базуються на інноваціях є провідні країни світу: США, Китай, Японія, Велика Британія, Німеччина та Франція. Саме ці країни є рушіями глобальних змін, а отже, першими зазнають впливу будь-якої кризи і першими реагують на дестабілізуючі умови. При цьому економічна політика Європейського Союзу потребує особливої уваги. Адже, реалізація стратегій ускладнюється великою кількістю держав-членів, нерівномірністю їхнього економічного розвитку та різноманітністю проблем і викликів, що стоять перед цим об'єднанням загалом і кожною державою-членом окремо [10]. Особливості державної інноваційної політики провідних країн відображено в табл. 2.

Аналізуючи інформацію представлену в табл. 1 можна стверджувати, що загальними пріоритетами в формуванні інноваційної політики провідних країн є формування ефективної національної інноваційної політики, що базується саме на широкій державній підтримці інноваційної діяльності, партнерстві державних інституцій та бізнесу при впровадженні пріоритетних інноваційних проєктів. У досліджуваних країнах інноваційний розви-

ток розглядається як спосіб прискорення економічного зростання і трансформації та забезпечення системної конкурентоспроможності. Більше того, саме ефективна інноваційна політика дозволяє країні зайняти свою нішу в міжнародному поділі праці та набути ваги на міжнародній арені. Адже, обраний напрямок інноваційної політики має значні зворотні ефекти, які відображаються на монетарній політиці, механізмах фінансування інноваційних, інвестиційних проєктів, модернізації суб'єктів бізнесу, механізмах кластеризації економіки, впровадженні інновацій, регулюванні доступу на внутрішні та зовнішні ринки, системі ліцензування та сертифікації продукції тощо.

Всупереч світовому тренду, коли країни стабільно нарощували свій науковий та інноваційний потенціал, підвищуючи таким чином інвестиційну привабливість, Україна, навпаки, за роки незалежності втратила його і тим самим погіршила свій інвестиційний клімат, незважаючи на використання нестандартних і навіть, іноді, «креативних» методів для його формування [5]. До війни вітчизняні інженери та підприємці розробляли цифрові комплекси, технології енергоефективності, пакети для надання цифрових інжинірингових послуг, створюючи сучасну технологічну інфраструк-

Таблиця 2

Напрямки та моделі інноваційного розвитку провідних країн

Країна	Модель інноваційного розвитку	Напрямки інноваційної політики
США	«Нарощування» – інтеграція фундаментальних наукових академічних досліджень та прикладних фірмових розробок, пріоритетність розвитку системи освіти, значна державна підтримка та активна участь бізнесу	Децентралізоване регулювання інноваційної діяльності; Державне фінансування наукової сфери; Контрактна система відносин між суб'єктами бізнесу, що впроваджують інновації та державою; Підтримка міжорганізаційної кооперації та малого інноваційного бізнесу; Розвиток державних інституцій у сфері управління розвитком науки і техніки та інноваційної інфраструктури
Велика Британія		Налагоджена система державного стимулювання науково-інноваційного розвитку; Державно-приватне партнерство в сфері реалізації пріоритетних інноваційних проєктів; Механізми залучення приватних інвестицій в НДДКР та пряме державне фінансування через субсидії і гранти; Податкові пільги для інноваційно активних підприємств
Німеччина		Формування ефективної системи державної підтримки наукової та інноваційної діяльності; Заохочення недержавних інвестицій в інновації; Забезпечення високої інноваційної динаміки; Поглиблення співпраці між наукою та реальним сектором; Участь держави у розподілі ризиків при реалізації прогресивних інноваційних проєктів бізнесом, жорсткий контроль дотримання вимог
Китай	«Наздоганяюча» – впровадження нових нових технологій та продукції, які випускаються в розвинених країнах	Держава в особі урядових організацій відповідає за стратегії та планування розвитку високотехнологічної промисловості, реалізацію великих інноваційних проєктів; Державна підтримка підприємств з інноваційними технологіями, зокрема пільгове оподаткування, надання пільгових кредитів на впровадження інноваційних технологій; Розвиток інноваційної інфраструктури
Японія	«Перенесення» – впровадження технологій здійснюється через удосконалення зарубіжного науково-технічного потенціалу із врахуванням національних особливостей та потреб	Формування чіткої державної інфраструктури з підтримки інноваційної діяльності; Висока роль національних дослідницьких інститутів; Розроблені на загальнодержавному рівні механізми сприяння розвитку інновацій; Фінансування урядом як державних інноваційних проєктів, так і приватних

Джерело: сформовано за [3; 7; 8]

туру та закладаючи підвалини для цифровізації суспільства. Однак відсутність інноваційної інфраструктури, яка мала бути створена в попередні періоди, неефективність існуючої системи вищої освіти (а саме, недосконалість її взаємозв'язку з реальним сектором економіки), та катастрофічна втрата кваліфікованих фахівців, науковців (так званий «brain drain») призвели до того, що цей процес можна охарактеризувати як локальний, точковий, який без державної підтримки не міг розвиватися позитивно, і, його масштаби та ефективність не були достатньо помітними з точки зору підвищення конкурентоспроможності та якості життя на рівні країни в цілому.

Отже, створення інноваційного суспільства в післявоєнній Україні вимагає сьогодні налагодження скоординованих дій у багатьох інституціях і рівнях влади, необхідності неодмінно знайти баланс між вимогами зовнішнього світу, ринку і тим, що підходить для стадії розвитку саме нашої країни із врахуванням впливу фактору війни.

У період післявоєнного відновлення інноваційна політика України має бути націлена на досягнення довгострокових соціально-економічних цілей і завдань щодо відтворення втраченого та модернізації наявного основного капіталу шляхом прямої державної підтримки, а саме обґрунтування цільових державних програм науково-технічного розвитку, у поєднанні з ринковими економічними механізмами формування сприятливого інноваційного клімату в країні та державного стимулювання інвестицій в інноваційні програми, вдосконалення системи державного фінансування. Україна має великий потенціал для підприємницьких інновацій, особливо у сферах інформаційних та електронних технологій, енергоефективності та відновлюваних джерел енергії. Науково-технічні розробки інноваційно-активних підприємств в умовах воєнного часу можуть бути важливими для розвитку економіки країни в післявоєнний період.

Непряма державна підтримка інноваційно активного бізнесу може допомогти Україні розвиватися в післявоєнний період, створюючи нові робочі місця,

підвищуючи конкурентоспроможність місцевих товарів і послуг на світовому ринку та вдосконалюючи навички українських фахівців.

Напрямки непрямої державної підтримки інноваційного розвитку можуть бути здійснені через: участь у формуванні кредитної, податкової та митної політики, сприятливої для розвитку інновацій; інструменти виявлення потенційних інвесторів; поширення інформації про державні програми підтримки інноваційної діяльності; відкритий доступ до інформації про стан та розвиток інноваційної інфраструктури та інформації щодо економічного, промислового, технологічного розвитку; сприяння партнерству між малим, середнім бізнесом, науково-дослідними установами, вищими навчальними закладами та іншими інноваційними інституціями на основі мотиваційних механізмів; міжнародна співпраця з фондами та організаціями, що грантової підтримки інноваційного бізнесу; модернізація та цифрова трансформація традиційної індустрії.

Висновки. Таким чином, найважливіші сучасні завдання щодо формування ефективної інноваційної політики України полягають у скороченні науково-технологічного розриву, цифровій модернізації, посиленні ролі держави у формуванні інноваційного середовища функціонування бізнес-процесів та досягнення конкурентоспроможності національної економіки. Звісно, що формування нової інноваційної політики є складним і тривалим процесом, до якого, зважаючи на особливості сучасного функціонування економіки в умовах війни, її турбулентність та невизначеність, висуваються вимоги, які не можуть бути реалізовані на основі прямого запозичення досвіду провідних країн чи застосування традиційних підходів. Складність формування ефективної інноваційної політики країни наразі полягає в необхідності застосування таких підходів, які б враховували нову історичну реальність, сукупність викликів внутрішнього та зовнішнього середовища, а також передбачали участь у цих процесах широкого кола учасників (держави, бізнесу, закладів вищої освіти, науково-дослідних установ, міжнародних інституцій тощо) на партнерських засадах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ареф'єва О. В., Вовк О. М., Дмитрик Х. Ю. Стратегічні орієнтири реалізації інноваційного потенціалу транспортних підприємств при відбудові економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес управління*. 2022. № 36. С. 40–44.
2. Бабець І., Миценко І. Удосконалення інноваційної політики України на основі досвіду Польщі. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 4 (89). С. 170–182. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/index.php?vol=yes&voll=89> (дата звернення: 25.11.2024).
3. Бажал Ю. Інноваційна економічна політика України: ліберальний поворот. Економічні свободи для зміцнення соціально-економічного розвитку України в умовах глобальних трансформацій / наук. ред. В. Юришин. Центр Разумкова. Київ: Заповіт, 2020. С. 38–44.
4. Грабчук О. М., Плаксієнко В. Я. Інструменти інноваційної політики промислових підприємств. *Економіка та держава*. 2017. № 2. С. 11–15.
5. Давимука С. А. Інноваційний імператив стратегії відбудови України. *Регіональна економіка*. 2023. №3. С. 5–17.
6. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm (дата звернення: 14.10.2024).
7. Інноваційна політика зарубіжних країн: концепції, стратегії, пріоритети. URL: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36385.pdf> (дата звернення: 24.11.2024).
8. Нечипорук К. О., Русин В. І. Сучасні моделі інноваційної політики країн світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. № 45. С. 53–57.
9. Писаренко Т. В., Куранда Т. К. та ін. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність в Україні у 2023 році: науково-аналітична доповідь. Київ: УкрІНТЕІ, 2024. 108 с.
10. Глібка С. В. та ін. Правове забезпечення інноваційного процесу в умовах адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: монографія. / за ред. С. В. Глібка, О. В. Розгон. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2022. 290 с.

11. Теплюк М. А. Тренди інноваційного розвитку підприємництва малого бізнесу в умовах цифрової економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 3. С. 35–39.
12. Чобіток В. І., Шелест Т. М. Система управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку: науково-практичні аспекти оцінки. *Проблеми економіки*. 2021. № 2(48). С. 169–180.
13. Яцкевич І. В. Інноваційна політика України у післявоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1392/1342> (дата звернення: 25.11.2024).

REFERENCES

1. Arefieva O. V., Vovk O. M., Dmytryk Kh. Iu. (2022) Stratehichni oriientyry realizatsii innovatsiinoho potentsialu transportnykh pidpriemstv pry vidbudovi ekonomiky. [Strategic guidelines for the realization of the innovative potential of transport enterprises in the course of economic recovery]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes upravlinnia*, vol. 36, pp. 40–44.
2. Bazhal Yu. (2020) Innovatsiina ekonomichna polityka Ukrainy: liberalnyi povorot. Ekonomichni svobody dlia zmitsnennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy v umovakh hlobalnykh transformatsii [Innovative economic policy of Ukraine: a liberal turn. Economic freedoms to strengthen Ukraine's socio-economic development in the context of global transformations] / nauk. red. V. Yurchyshyn. Tsentr Razumkova. Kyiv: Zapovit, pp. 38–44.
3. Babets I., Mytsenko I. (2024) Udoshkonalennia innovatsiinoi polityky Ukrainy na osnovi dosvidu Polshchi. [Improvement of Ukraines innovation policy based on the experience of Poland] *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 4(89), pp. 170–182. Available at: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/index.php?vol=yes&voll=89> (accessed November 25, 2024).
4. Hrabchuk O. M., Plaksienko V. Ya. (2017) Instrumenty innovatsiinoi polityky promyslovykh pidpriemstv. [Instruments of innovation policy of industrial enterprises]. *Ekonomika ta derzhava*. vol. 2, pp. 11–15.
5. Davymuka S. A. (2023) Innovatsiinyi imperativ stratehii vidbudovy Ukrainy. [The innovation imperative of Ukraine's recovery strategy] *Rehionalna ekonomika*, vol. 3, pp. 5–17.
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm (accessed October 14, 2024).
7. Innovatsiina polityka zarubizhnykh krain: kontseptsii, stratehii, priorityty. Available at: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36385.pdf> (accessed November 24, 2024).
8. Nechyporuk K. O., Rusyn V. I. (2022) Suchasni modeli innovatsiinoi polityky krain svitu. [Modern models of innovation policy of the countries of the world]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. vol. 45, pp. 53–57.
9. Pysarenko T. V., Kuranda T. K. et al. (2024) Naukova, naukovo-tekhnichna ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2023 rotsi: naukovo-analitychna dopovid. [Scientific, Scientific, Technical and Innovative Activities in Ukraine in 2023: Scientific and Analytical Report]. Kyiv: UkrINTEI, 218 p.
10. Hlibko S. V. ta in. (2022) Pravove zabezpechennia innovatsiinoho protsesu v umovakh adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: monohrafiia [Legal Support of the Innovation Process in the Context of Adaptation of Ukrainian Legislation to the Legislation of the European Union: a monograph] / za red. S. V. Hlibka, O. V. Rozghon. Kharkiv: NDI prav. zabezp. innovats. rozvytku NAPrN Ukrainy, 290 p.
11. Tepluk M. A. (2021) Trendy innovatsiinoho rozvytku pidpriemnytstva maloho biznesu v umovakh tsyfrovoy ekonomiky. [Trends in innovative development of small business in the digital economy]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. vol. 3, pp. 35–39.
12. Chobitok V. I., Shelest T. M. (2021) Systema upravlinnia promyslovymy pidpriemstvamy v umovakh innovatsiinoho rozvytku: naukovo-praktychni aspekty otsinky. [Industrial Enterprise Management System in the Context of Innovative Development: Scientific and Practical Aspects of Assessment] *Problemy ekonomiky*. vol. 2 (48), pp. 169–180.
13. Iatskevych I. V. (2022) Innovatsiina polityka Ukrainy u pisliavoiennnyi period. [Innovation policy of Ukraine In the postwar period]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 39. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1392/1342> (accessed November 25, 2024).

Наукове видання

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ТА ІННОВАЦІЇ

№ 12, 2024

Періодичність видання: 6 разів на рік

Українською та англійською мовами

Відповідальний редактор: *Пуліна Т.В.*

Технічний редактор: *Войтюк Ю.Г.*

Підписано до друку 20.12.2024 р.

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 16,74.

Зам. № 0125/065. Наклад 100 прим.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»

69002, Україна, м. Запоріжжя, вул. Олександрівська, 84, оф. 414

Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7623 від 22.06.2022 р.